

EVROPSKA UNIJA

EVROPSKI PARLAMENT

SVET

**Bruselj, 29. april 2021
(OR. en)**

**2018/0209 (COD)
LEX 2072**

PE-CONS 14/21

**ENV 175
CLIMA 56
ENER 91
CADREFIN 145
CODEC 431**

**UREDBA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA O VZPOSTAVITVI PROGRAMA ZA
OKOLJE IN PODNEBNE UKREPE (LIFE) TER RAZVELJAVITVI UREDBE (EU)
št. 1293/2013**

UREDBA (EU) 2021/...
EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 29. aprila 2021

o vzpostavitvi Programa za okolje in podnebne ukrepe (LIFE)
ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1293/2013

(Besedilo velja za EGP)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 192(1) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora¹,

ob upoštevanju mnenja Odbora regij²,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom³,

¹ UL C 62, 15.2.2019, str. 226 .

² UL C 461, 21.12.2018, str. 156.

³ Stališče Evropskega parlamenta z dne 17. aprila 2019 (še ni objavljeno v Uradnem listu) in stališče Sveta v prvi obravnavi z dne 16. marca 2021 (še ni objavljeno v Uradnem listu).
Stališče Evropskega parlamenta z dne ... (še ni objavljeno v Uradnem listu).

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Zakonodaja in politika Unije na področju okolja, podnebja in zadevne energije sta precej prispevali k izboljšanju stanja okolja. Še vedno pa ostajajo veliki okoljski in podnebni izzivi, ki bodo imeli znatne negativne posledice za Unijo in dobrobit njenih državljanov, če ne bodo obravnavani.
- (2) Program za okolje in podnebne ukrepe (LIFE), vzpostavljen z Uredbo (EU) št. 1293/2013 Evropskega parlamenta in Sveta¹ za obdobje 2014–2020, je zadnji v nizu programov Unije od leta 1992 dalje, ki podpirajo izvajanje okoljske in podnebne zakonodaje ter prednostnih nalog politike. V nedavni vmesni oceni je bil LIFE pozitivno ocenjen kot program, ki je na dobri poti, da bo učinkovit, uspešen in ustrezen. Program LIFE za obdobje 2014–2020 bi se torej moral nadaljevati z nekaterimi spremembami, ugotovljenimi v vmesni oceni in poznejših ocenjevanjih. V skladu s tem bi bilo treba Program za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) (v nadaljnjem besedilu: program LIFE) vzpostaviti za obdobje sedmih let, da se njegovo trajanje uskladi s trajanjem večletnega finančnega okvira iz Uredbe Sveta (EU, Euratom) 2020/2093².

¹ Uredba (EU) št. 1293/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi programa za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 614/2007 (UL L 347, 20.12.2013, str. 185).

² Uredba Sveta (EU, Euratom) 2020/2093 z dne 17. decembra 2020 o določitvi večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 (UL L 433I, 22.12.2020, str. 11).

- (3) V prizadevanju za doseganje ciljev, določenih v zakonodaji, politiki in načrtih, zlasti ciljev določenih v sporočilu Komisije z dne 11. decembra 2019 o Evropskem zelenem dogovoru (v nadaljnjem besedilu: Evropski zeleni dogovor) in v mednarodnih obveznostih Unije na področju okolja, podnebja in zadevne energije, bi moral program LIFE prispevati k pravičnemu prehodu na trajnostno, krožno in energijsko učinkovito gospodarstvo, zasnovano na obnovljivih virih energije, podnebno nevtrarno in odporno proti podnebnim spremembam, k varovanju, obnovi in izboljševanju kakovosti okolja, vključno z zrakom, vodo in tlemi, in zdravja ter k ustavitvi in zmanjševanju izgube biotske raznovrstnosti, vključno s podporo izvajanju in upravljanju omrežja Natura 2000 ter bojem proti propadanju ekosistemov, in to z neposrednimi posegi ali s podpiranjem vključevanja teh ciljev v druge politike. Program LIFE bi moral podpirati tudi izvajanje splošnih akcijskih programov, sprejetih v skladu s členom 192(3) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), kot je sedmi okoljski akcijski program¹ ter vsi naslednji okoljski akcijski programi Unije.

¹ Sklep št. 1386/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. novembra 2013 o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 „Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta“ (UL L 354, 28.12.2013, str. 171).

- (4) Unija si prizadeva razviti celovit odziv na cilje trajnostnega razvoja iz agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030, ki poudarjajo neločljivo povezanost upravljanja naravnih virov za zagotovitev njihove dolgoročne razpoložljivosti in ekosistemskih storitev ter povezave navedenega upravljanja in storitev z zdravjem ljudi ter trajnostne in socialno vključujoče gospodarske rasti. V tem duhu bi moral program LIFE odražati načela solidarnosti in hkrati znatno prispevati tako h gospodarskemu razvoju kot socialni koheziji.
- (5) Za spodbujanje trajnostnega razvoja bi bilo treba v opredelitev in izvajanje vseh politik in dejavnosti Unije vključiti zahteve za varovanje okolja in podnebja. Zato bi bilo treba spodbujati sinergije in dopolnjevanje z drugimi programi financiranja Unije, vključno z olajšanjem financiranja dejavnosti, ki dopolnjujejo strateške integrirane projekte in strateške projekte za naravo ter podpirajo uporabo in ponavljanje rešitev, razvitih v okviru programa LIFE. Za preprečevanje podvajanja financiranja je potrebno usklajevanje. Komisija in države članice bi morale ukrepati, da bi preprečile upravno prekrivanje in upravno breme za upravičence projektov, ki izhajajo iz obveznosti poročanja iz različnih finančnih instrumentov.

- (6) Program LIFE bi moral prispevati k trajnostnemu razvoju in uresničevanju ciljev zakonodaje, strategij, načrtov ali mednarodnih obveznosti Unije na področju okolja, podnebja in zadevne energije, zlasti v zvezi z agendo Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030, Konvencije o biološki raznovrstnosti¹, Pariškega sporazuma, sprejetega v okviru Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah² (v nadaljnjem besedilu: Pariški sporazum o podnebnih spremembah), in med drugim Konvencije Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (UN/ECE) o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah³ (v nadaljnjem besedilu: Aarhuška konvencija), Konvencije UN/ECE o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja, Baselske konvencije OZN o nadzoru prehoda nevarnih odpadkov prek meja in njihovega odstranjevanja, Rotterdamske konvencije OZN o postopku soglasja po predhodnem obveščanju za določene nevarne kemikalije in pesticide v mednarodni trgovini ter Stockholmske konvencije OZN o obstojnih organskih onesnaževalih.
- (7) Unija pripisuje velik pomen dolgoročni trajnosti rezultatov, ki jih imajo projekti, financirani s programom LIFE, in zmožnosti, da se ti rezultati zavarujejo in ohranijo po izvedbi projekta, med drugim z nadaljevanjem projekta ali ponovitvijo ali prenosom rezultatov.

¹ Sklep Sveta 93/626/EGS z dne 25. oktobra 1993 o sklenitvi Konvencije o biološki raznovrstnosti (UL L 309, 13.12.1993, str. 1).

² UL L 282, 19.10.2016, str. 4.

³ UL L 124, 17.5.2005, str. 4.

- (8) Spoštovanje zavez, ki jih je Unija sprejela v okviru Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah, zahteva preoblikovanje Unije v trajnostno, krožno in energijsko učinkovito družbo, ki bo temeljila na energiji iz obnovljivih virov, bo podnebno nevtralna in odporna proti podnebnim spremembam. Za tako preoblikovanje je potrebno ukrepanje s posebnim poudarkom na sektorjih, ki najbolj prispevajo k trenutnim ravnom emisij toplogrednih plinov in onesnaževanju, ki spodbuja energetska učinkovitost in obnovljive vire energije pa tudi – v skladu z dolgoročnimi cilji iz Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah – prispeva k izvajanju okvira podnebne in energetske politike do leta 2030 in integriranih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov držav članic ter k izvajanju dolgoročne strategije Unije za podnebje in energijo. Program LIFE bi moral vključevati tudi ukrepe, ki prispevajo k izvajanju politike Unije za prilagajanje podnebnim spremembam, da se zmanjša občutljivost za negativne posledice podnebnih sprememb.

- (9) Projekti na podlagi novega podprograma programa LIFE „Prehod na čisto energijo“ bi se morali osredotočati na krepitev zmogljivosti ter razširjanje znanja, spretnosti, inovativnih tehnik, metod in rešitev za doseganje ciljev zakonodaje in politike Unije v zvezi s preходом na energijo iz obnovljivih virov in večjo energetske učinkovitostjo. Tako krepitev zmogljivosti in razširjanje običajno predstavljajo usklajevalni in podporni ukrepi z visoko dodano vrednostjo na ravni Unije, katerih namen je odpraviti tržne ovire, ki ovirajo družbeno-gospodarski prehod na trajnostno energijo, vanje pa so predvsem vključeni mali in srednje veliki subjekti ter več akterjev, med drugim tudi lokalni in regionalni javni organi ter neprofitne organizacije. Taki ukrepi prinašajo številne dodatne koristi, kot so boj proti energijski revščini, izboljšanje kakovosti zraka v zaprtih prostorih, zmanjšanje lokalnih onesnaževal zaradi izboljšanja energetske učinkovitosti in razširjenih obnovljivih virov energije ter prispevanje k pozitivnim lokalnim gospodarskim učinkom in bolj družbeno vključujoči rasti.

- (10) Da bi prispevali k blaženju podnebnih sprememb in k mednarodnim zavezam Unije glede razogljičenja, je treba pospešiti preoblikovanje energetskega sektorja. Ukrepe za krepitev zmogljivosti, ki podpirajo energetske učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov ter se do leta 2020 financirajo v okviru programa Obzorje 2020¹, bi bilo treba vključiti v novi podprogram programa LIFE „Prehod na čisto energijo“, saj njihov cilj ni financirati odličnosti in ustvarjati inovacije, ampak olajšati prevzem tehnologije za energijo iz obnovljivih virov in energetske učinkovitost, ki je že na voljo in bo prispevala k blažitvi podnebnih sprememb. Program LIFE bi moral vključevati vse deležnike in sektorje, ki jih zadeva prehod na čisto energijo. Vključitev takih ukrepov za krepitev zmogljivosti v program LIFE ponuja možnosti za sinergije med podprogrami in povečuje celotno usklajenost financiranja Unije. Zato bi bilo treba zbirati in razširjati podatke o uporabi obstoječih rešitev za raziskave in inovacije v projektih programa LIFE, vključno iz programa Obzorje Evropa, vzpostavljenim z Uredbo (EU) 2021/... Evropskega parlamenta in Sveta²⁺ (v nadaljnjem besedilu: program Obzorje Evropa), in njegovih predhodnikov.

¹ Sklep Sveta 2013/743/EU z dne 3. decembra 2013 o vzpostavitvi posebnega programa za izvajanje okvirnega programa za raziskave in inovacije (2014–2020) – Obzorje 2020 in razveljavitvi odločb 2006/971/ES, 2006/972/ES, 2006/973/ES, 2006/974/ES in 2006/975/ES (UL L 347, 20.12.2013, str. 965).

² Uredba (EU) 2021/... Evropskega parlamenta in Sveta z dne ... o vzpostavitvi okvirnega programa za raziskave in inovacije Obzorje Evropa, določitvi pravil za sodelovanje in razširjanje rezultatov ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1290/2013 in (EU) št. 1291/2013 (UL L ...).

⁺ UL: prosimo, vstavite v besedilo številko Uredbe iz dokumenta ST 7064/20 (2018/0224(COD)) ter vstavite številko, datum, avtorja, ime in sklic na UL za to uredbo v opombo.

- (11) V skladu z oceno učinka, ki je spremljala predlog Komisije za Direktivo (EU) 2018/2002 Evropskega parlamenta in Sveta¹, ki je spremenila Direktivo 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta², bodo za doseganje energetskega cilja Unije do leta 2030 v obdobju 2021 do 2030 potrebne dodatne naložbe v vrednosti 177 milijard EUR na leto. Največje vrzeli so pri naložbah v razogljčenje zgradb, da se povečata energijska učinkovitost in uporaba manjših obnovljivih virov energije, kjer je treba kapital usmeriti v projekte velikega obsega. Eden od ciljev podprograma „Prehod na čisto energijo“, ki zajema energetska učinkovitost in hitro uvedbo obnovljive energije, je krepitev zmogljivosti za razvoj in združevanje takšnih projektov, kar bi hkrati olajšalo črpanje sredstev iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter spodbudilo naložbe v obnovljivo energijo in energetska učinkovitost, med drugim tudi z uporabo finančnih instrumentov, ki so na voljo v okviru Uredbe (EU) 2021/... Evropskega parlamenta in Sveta³⁺.
- (12) Program LIFE je edini program, ki je izrecno namenjen okolju in podnebnim ukrepom in ima zato ključno vlogo pri izvajanju zakonodaje in politik Unije na teh področjih.

¹ Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o spremembi Direktive 2012/27/EU o energetska učinkovitosti (UL L 328, 21.12.2018, str. 210).

² Direktiva 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetska učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL L 315, 14.11.2012, str. 1).

³ Uredba (EU) 2021/... Evropskega parlamenta in Sveta z dne ... o vzpostavitvi Programa InvestEU in spremembi Uredbe (EU) 2015/1017 (UL L ...).

⁺ UL: prosimo, vstavite v besedilo številko Uredbe iz dokumenta PE-CONS 74/20 (2020/0108 (COD)) ter vstavite številko, datum, avtorja, ime in sklic na UL za to uredbo v opombo.

- (13) Sinergije s programom Obzorje Evropa bi morale omogočiti, da se med procesom načrtovanja strateških raziskav in inovacij Obzorja Evropa ugotovijo in določijo potrebe v zvezi z raziskavami in inovacijami za reševanje okoljskih, podnebnih in energetskih izzivov v Uniji. Program LIFE bi moral še naprej spodbujati izvajanje zakonodaje in politike Unije na področju okolja, podnebja in zadevne energije, vključno z upoštevanjem in uporabo rezultatov raziskav in inovacij iz programa Obzorje Evropa ter olajševanjem njihove uporabe v širšem obsegu, če to lahko pomaga pri reševanju vprašanj s področja okolja, podnebja ali energetskega prehoda. Evropski svet za inovacije programa Obzorje Evropa lahko zagotovi podporo za širšo uporabo in trženje novih prodornih zamisli, ki bi se lahko pojavile med izvajanjem projektov LIFE. Podobno bi bilo treba upoštevati tudi sinergije s skladom za inovacije v okviru sistema za trgovanje z emisijami, vzpostavljenega v skladu z Direktivo 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta¹.
- (14) Ukrep, ki je prejel prispevek iz programa LIFE, bil tudi moral imeti možnost, da prejme prispevek iz drugih programov Unije, pod pogojem, da taki prispevki ne krijejo istih stroškov. Ukrepi, ki prejmejo kumulativno financiranje iz različnih programov Unije, bi se morali revidirati samo enkrat in na način, ki zajema vse vključene programe Unije in njihova pravila, ki se uporabljajo.

¹ Direktiva 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003 o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES (UL L 275, 25.10.2003, str. 32).

- (15) V sporočilu Komisije z dne 3. februarja 2017 o pregledu izvajanja okoljske politike EU: Skupni izzivi in prizadevanja za boljše rezultate je navedeno, da je potreben znaten napredek za pospešitev izvajanja pravnega reda Unije na področju okolja ter za okrepitev vključevanja in širšega upoštevanja okoljskih in podnebnih ciljev v druge politike. Zato bi moral program LIFE spodbujati premagovanje horizontalnih in sistemskih izzivov ter temeljnih vzrokov za pomanjkljivosti pri izvajanju, opredeljenih v okviru pregleda izvajanja okoljske politike, ter spodbujati doseganje potrebnega napredka, in sicer z razvojem, preizkušanjem in ponavljanjem novih pristopov; s podpiranjem razvoja, spremljanja in pregleda politike; z izboljšanjem upravljanja zadev na področju okolja, podnebnih sprememb in povezanega energetskega prehoda, vključno s krepitvijo vključevanja deležnikov na vseh ravneh, krepitev zmogljivosti, obveščanjem in ozaveščanjem; vključitvijo naložb iz naložbenih programov Unije ali drugih finančnih virov ter podpiranjem ukrepov za premagovanje raznih ovir za učinkovito izvajanje ključnih načrtov, ki jih zahteva okoljska zakonodaja.

- (16) Ustavitev in zmanjševanje izgube biotske raznovrstnosti in propadanje ekosistemov, tudi v morskih ekosistemih, zahtevata podporo za razvoj, izvajanje, izvrševanje in oceno ustrezne zakonodaje in politike Unije, vključno s sporočilom Komisije z dne 20. maja 2020 o strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – vračanje narave v naša življenja, Direktivo Sveta 92/43/EGS¹, Direktivo 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta² ter Uredbo (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta³, zlasti z razvojem baze znanja za pripravo in izvajanje politike ter z razvojem, preizkušanjem, prikazom in uporabo najboljših praks in rešitev, kot je učinkovito upravljanje, in to v majhnem obsegu ali prilagojenih za posebne lokalne, regionalne ali nacionalne okvire, vključno s celostnimi pristopi za izvajanje prednostnih okvirov ukrepanja, sprejetih na podlagi Direktive 92/43/EGS. Ta uredba bi morala prispevati k vključevanju ukrepov na področju biotske raznovrstnosti v politike Unije in doseganju splošne ambicije, da se za cilje biotske raznovrstnosti v letu 2024 nameni 7,5 % letne porabe v sklopu večletnega finančnega okvira, v letih 2026 in 2027 pa 10 %, ob upoštevanju obstoječih prekrivanj med podnebnimi cilji in cilji na področju biotske raznovrstnosti.

¹ Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

² Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L 20, 26.1.2010, str. 7).

³ Uredba (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst (UL L 317, 4.11.2014, str. 35).

Unija in države članice bi morale spremljati svoje izdatke, povezane z biotsko raznovrstnostjo, da bi izpolnile svoje obveznosti poročanja iz Konvencije o biološki raznovrstnosti. Izpolnjene bi morale biti tudi zahteve za spremljanje iz druge ustrezne zakonodaje Unije. Izdatki Unije za biotsko raznovrstnost bi se morali spremljati v skladu z učinkovito, transparentno in celovito metodologijo, ki jo določi Komisija v sodelovanju z Evropskim parlamentom in Svetom, kot je navedeno v Medinstitucionalnem sporazumu z dne 16. decembra 2020 med Evropskim parlamentom, Svetom Evropske unije in Evropsko komisijo o proračunski disciplini, sodelovanju v proračunskih zadevah in dobrem finančnem poslovanju ter novih virih lastnih sredstev, vključno s časovnim načrtom za uvedbo novih virov lastnih sredstev¹.

- (17) Nedavna ocenjevanja in ocene, vključno z vmesnim pregledom strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 in preverjanjem ustreznosti zakonodaje o naravi, kažejo, da je eden glavnih razlogov za nezadostno izvajanje zakonodaje Unije o naravi in strategije za biotsko raznovrstnost pomanjkanje ustreznega financiranja.

¹ UL L 433I, 22.12.2020, str. 28.

Glavni instrumenti Unije za financiranje, vključno z Evropskim skladom za regionalni razvoj, vzpostavljenim z Uredbo (EU) št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in Sveta¹ (v nadaljnjem besedilu: Evropski sklad za regionalni razvoj), in Kohezijskim skladom, vzpostavljenim z Uredbo (EU) št. 1300/2013 Evropskega parlamenta in Sveta² (v nadaljnjem besedilu: Kohezijski sklad), Evropskim kmetijskim skladom za razvoj podeželja, vzpostavljenim z Uredbo (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta³ (v nadaljnjem besedilu: Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja), ter Evropskim skladom za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo, vzpostavljenim z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter razveljavitvi Uredbe št. 508/2014 (v nadaljnjem besedilu: Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo), bi lahko na dopolnilni osnovi znatno prispevali k zadovoljevanju navedenih potreb. Program LIFE bi lahko še izboljšal učinkovitost takega vključevanja s strateškimi projekti za naravo, namenjenimi spodbujanju izvajanja zakonodaje in politike Unije o naravi in biotski raznovrstnosti, vključno z ukrepi iz prednostnih okvirov ukrepanja, sprejetih na podlagi Direktive 92/43/EGS. Strateški projekti za naravo bi morali podpirati programe ukrepov v državah članicah, namenjenih vključevanju ustreznih ciljev za naravo in biotsko raznovrstnost v druge politike in programe financiranja, kar bi zagotovilo, da se za izvajanje teh politik zberejo ustrezna sredstva.

¹ Uredba (EU) št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in o posebnih določbah glede cilja „naložbe za rast in delovna mesta“ ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006 (UL L 347, 20.12.2013, str. 289).

² Uredba (EU) št. 1300/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1084/2006 (UL L 347, 20.12.2013, str. 281).

³ Uredba (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 347, 20.12.2013, str. 487).

Države članice bi morale imeti možnost, da se v svojih strateških načrtih za skupno kmetijsko politiko odločijo, da delež odobrenih sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja uporabijo za podpiranje ukrepov, ki dopolnjujejo strateške projekte za naravo, kot so opredeljeni v tej uredbi.

- (18) Spodbujanje krožnega gospodarstva in učinkovite rabe virov zahteva spremembo načina oblikovanja, proizvodnje, potrošnje, popravljanja, ponovne uporabe, recikliranja in odlaganja materialov in izdelkov, vključno s plastiko, pri čemer se je treba osredotočiti na celoten življenjski cikel izdelkov. Program LIFE bi moral prispevati k prehodu na model krožnega gospodarstva s finančno pomočjo, namenjeno več subjektom, kot so podjetja, javni organi in potrošniki, zlasti z uporabo, razvojem in ponavljanjem najboljše tehnologije ter najboljših praks in rešitev, prilagojenih posebnim lokalnim, regionalnim ali nacionalnim okoliščinam, vključno s celostnimi pristopi za uporabo hierarhije ravnanja z odpadki in izvajanjem načrtov ravnanja z odpadki in preprečevanja odpadkov. S podpiranjem izvajanja sporočila Komisije z dne 16. januarja 2018 o Evropski strategiji za plastiko v krožnem gospodarstvu bi se lahko sprejeli zlasti ukrepi za reševanje problema morskih odpadkov.

- (19) Visoka raven varstva okolja je temeljnega pomena za zdravje in dobrobit državljanov Unije. Program LIFE bi moral podpirati politike Unije, da je treba kemikalije proizvajati in uporabljati tako, da se zmanjšajo znatni škodljivi učinki za zdravje ljudi in okolje; s tem bi prispevali k uresničitvi cilja glede nestrupenega okolja v Uniji. Program LIFE bi moral podpirati tudi dejavnosti za olajšanje izvajanja Direktive 2002/49/ES Evropskega parlamenta in Sveta¹, da se dosežejo ravni hrupa, ki ne povzročajo znatnih negativnih vplivov na zdravje ljudi in tveganj za zdravje ljudi.
- (20) Dolgoročni cilj Unije glede politike o kakovosti zraka je doseči ravni kakovosti zraka, ki ne povzročajo znatnih negativnih vplivov na zdravje ljudi in okolje niti ju ne ogrožajo, hkrati pa krepi sinergije med izboljšanjem kakovosti zraka in zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov. Ozaveščenost javnosti o onesnaženosti zraka je visoka in državljani od organov pričakujejo ukrepanje, zlasti na področjih, na katerih so prebivalstvo in ekosistemi izpostavljeni visokim ravnam onesnaževal zraka. Direktiva (EU) 2016/2284 Evropskega parlamenta in Sveta² poudarja vlogo, ki jo lahko ima financiranje Unije pri doseganju ciljev s področja čistega zraka. Program LIFE bi zato moral podpirati projekte, vključno s strateškimi integriranimi projekti, ki imajo zmožnost, da zberejo večji prispevek javnih in zasebnih sredstev, prikazujejo najboljše prakse ter spodbujajo izvajanje načrtov in zakonodaje o kakovosti zraka, in sicer na lokalni, regionalni, večregionalni, nacionalni in nadnacionalni ravni.

¹ Direktiva 2002/49/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. junija 2002 o ocenjevanju in upravljanju okoljskega hrupa (UL L 189, 18.7.2002, str. 12).

² Direktiva (EU) 2016/2284 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2016 o zmanjšanju nacionalnih emisij za nekatera onesnaževala zraka, spremembi Direktive 2003/35/ES in razveljavitvi Direktive 2001/81/ES (UL L 344, 17.12.2016, str. 1).

- (21) Direktiva 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta¹ je določila okvir za varstvo površinskih voda, obalnega morja, somornic in podzemne vode v Uniji. Boljše izvajanje in večje vključevanje ciljev vodne politike v politike na drugih področjih bi podpiralo cilje navedene direktive. Zato bi moral program LIFE podpirati projekte, ki prispevajo k učinkovitemu izvajanju Direktive 2000/60/ES in druge ustrezne zakonodaje Unije o vodah, ki prispeva k doseganju dobrega stanja vodnih teles Unije z uporabo, razvojem in ponavljanjem najboljših praks ter z uporabo dopolnilnih ukrepov v okviru drugih programov ali finančnih virov Unije.

¹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike (UL L 327, 22.12.2000, str. 1).

- (22) Varstvo in obnova morskega okolja je eden splošnih ciljev okoljske politike Unije. Program LIFE bi moral podpirati: upravljanje, ohranjanje, obnovo in spremljanje biotske raznovrstnosti in morskih ekosistemov zlasti na morskih območjih omrežja Natura 2000 ter varstvo vrst v skladu s prednostnimi okviri ukrepanja, sprejetimi na podlagi Direktive 92/43/EGS; doseganje dobrega okoljskega stanja v skladu z Direktivo 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta¹; spodbujanje čistega in zdravega morja; izvajanje sporočila Komisije z dne 16. januarja 2018 o Evropski strategiji za plastiko v krožnem gospodarstvu, ki obravnava zlasti problematiko izgubljenega ribolovnega orodja in morskih odpadkov; ter spodbujanje vključevanja Unije v mednarodno upravljanje oceanov, ki je bistveno za doseganje ciljev agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 in za zagotavljanje zdravih oceanov za prihodnje generacije. Strateški integrirani projekti in strateški projekti za naravo v okviru programa LIFE bi morali vključevati ustrezne ukrepe za varstvo morskega okolja.

¹ Direktiva 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (Okvirna direktiva o morski strategiji) (UL L 164, 25.6.2008, str. 19).

- (23) Za izboljšanje upravljanja zadev na področju okolja, podnebnih sprememb in povezanega energetskega prehoda je treba tudi s pomočjo komunikacijske strategije, v kateri bodo upoštevani novi mediji in družbena omrežja, v posvetovanje o zadevnih politikah in njihovo izvajanje na vseh ravneh vključiti civilno družbo, in sicer z ozaveščanjem javnosti, sodelovanjem potrošnikov in vključevanjem širšega kroga deležnikov, vključno z nevladnimi organizacijami (NVO). Zato je primerno, da program LIFE podpira obsežen niz NVO in omrežij za nepridobitne subjekte, ki zasledujejo cilje v splošnem interesu Unije in so dejavni predvsem na področju okoljskih ali podnebnih ukrepov, in da se nepovratna sredstva dodeljujejo na konkurenčen in pregleden način, da bi tem NVO, omrežjem in subjektom pomagali pri učinkovitem prispevanju k politiki Unije in pri povečevanju njihove zmogljivosti, da postanejo učinkovitejši partnerji.
- (24) Medtem ko bi moralo biti izboljšanje upravljanja na vseh ravneh medsektorski cilj za vse podprograme programa LIFE, bi moral program LIFE podpirati razvoj, izvajanje in izvrševanje okoljskega in podnebnega pravnega reda ter usklajenosti z njim, zlasti s horizontalno zakonodajo o okoljskem upravljanju, vključno z zakonodajo za izvajanje Aarhuške konvencije.

- (25) Program LIFE bi moral s preizkušanjem novih poslovnih priložnosti, nadgradnjo poklicnih znanj, olajševanjem dostopa potrošnikov do trajnostnih izdelkov in storitev, vključevanjem in opolnomočenjem usmerjevalcev mnenj ter preizkušanjem novih metod za prilagajanje obstoječih procesov in poslovnega okolja subjekte na trgu pripraviti za prehod na trajnostno, krožno in energijsko učinkovito gospodarstvo, ki bo temeljilo na energiji iz obnovljivih virov in bo podnebno nevtravno ter odporno proti podnebnim spremembam, in jih pri tem podpirati. Da bi podprli prevzemanje trajnostnih rešitev na širšem trgu, bi bilo treba spodbujati sprejemanje v širši javnosti in vključevanje potrošnikov.
- (26) Program LIFE je zasnovan za podporo predstavljanju tehnik, pristopov in primerov najboljših praks, ki se lahko znova uporabijo in nadgradijo. Inovativne rešitve bi prispevale k izboljšanju okoljske učinkovitosti in trajnostnosti, zlasti pri razvoju trajnostnih kmetijskih praks na območjih, ki so dejavna na področjih podnebja, vode, tal, biotske raznovrstnosti in odpadkov. Pri tem je treba poudariti sinergije z drugimi programi in politikami, kot sta evropsko partnerstvo za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti ter sistem EU za okoljsko ravnanje in presojo.

- (27) Velike naložbe v okolje in podnebne ukrepe na ravni Unije financirajo predvsem večji programi financiranja Unije. Zato je nujno okrepiti prizadevanja za vključevanje, da se zagotovi, da so vse dejavnosti v okviru drugih programov financiranja Unije trajnostne ter primerne z vidika biotske raznovrstnosti in podnebja ter da se v vse instrumente Unije vključijo zaščitni ukrepi glede trajnostnosti. Strateški integrirani projekti in strateški projekti za naravo, ki bodo pripravljene v okviru programa LIFE, bi morali glede na svojo spodbujevalno vlogo povečevati priložnosti za financiranje v okviru navedenih programov financiranja in drugih virov financiranja, kot so nacionalni skladi, ter ustvarjati sinergije.
- (28) Uspeh strateških projektov za naravo in integriranih strateških projektov je odvisen od tesnega sodelovanja med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi in nedržavnimi akterji, na katere vplivajo cilji programa LIFE. Načeli preglednosti in razkrivanja glede odločitev v zvezi z razvojem, izvajanjem, ocenjevanjem in spremljanjem projektov bi se zato morali uporabljati zlasti v primeru vključevanja ali v primeru, ko je vključenih več virov financiranja.

- (29) Glede na pomembnost usklajenega in ambicioznega boja proti podnebnim spremembam v skladu z obveznostmi Unije za izvajanje Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah in zavezami glede ciljev Združenih narodov za trajnostni razvoj bo program LIFE prispeval k vključevanju podnebnih ukrepov in prizadevanju za doseganje splošnega cilja, da bi bilo vsaj 30 % proračunskih odhodkov Unije namenjenih podpiranju podnebnih ciljev. Pričakuje se, da bodo ukrepi iz programa LIFE omogočili, da bo 61 % skupnih finančnih sredstev tega programa namenjenih za podnebne cilje. Ustrezni ukrepi bodo opredeljeni med pripravo in izvajanjem programa LIFE ter ponovno ocenjeni v okviru ustreznih postopkov ocenjevanja in pregledovanja. V skladu z evropskim zelenim dogovorom bi morali ukrepi v okviru programa LIFE upoštevati načelo neškodovanja.
- (30) Glede na člen 349 PDEU ter posebne potrebe in občutljivost najbolj oddaljenih regij bi bilo treba pri izvajanju programa LIFE ustrezno upoštevati strategijo za te regije iz sporočila Komisije z dne 24. oktobra 2017 o trdnem in prenovljenem strateškem partnerstvu z najbolj oddaljenimi regijami EU. Poleg politike Unije na področju okolja, podnebja in zadevne energije bi bilo treba upoštevati tudi druge politike Unije.

- (31) Komisija bi morala v podporo pri izvajanju programa LIFE sodelovati z mrežo nacionalnih kontaktnih točk programa LIFE, da bi spodbudili sodelovanje s ciljem, da bi bile storitve nacionalnih kontaktnih točk po vsej Uniji boljše in učinkovitejše, pa tudi da bi povečali splošno kakovost predloženih predlogov, organizirali seminarje in delavnice, objavljali sezname projektov, ki se bodo financirali v okviru programa LIFE, ali izvajali druge dejavnosti, kot so medijske kampanje, da bi bolje razširjali rezultate projektov in omogočali izmenjave izkušenj, znanja in najboljših praks ter ponovitev rezultatov projektov po vsej Uniji, s tem pa spodbujali sodelovanje in komunikacijo. Take dejavnosti bi morale biti usmerjene zlasti na države članice, ki črpajo malo sredstev, ter zagotavljati lažjo komunikacijo in sodelovanje med upravičenci, vložniki in deležniki zaključenih ali tekočih projektov na istem področju. Zelo pomembno je, da take komunikacijske dejavnosti in dejavnosti sodelovanja nagovarjajo regionalne in lokalne organe ter deležnike.

- (32) Vodilno merilo pri ocenjevanju projektov in dodeljevanju sredstev v okviru programa LIFE bi morala biti kakovost. Zaradi omogočanja lažjega izvajanja ciljev programa LIFE po vsej Uniji in spodbujanja visokokakovostnih predlogov projektov bi morale biti na voljo financiranje za projekte tehnične pomoči, katerih cilj je učinkovito sodelovanje v programu LIFE. Komisija bi si morala prizadevati za učinkovito in na kakovosti temelječo geografsko pokritost po vsej Uniji, med drugim tako, da državam članicam pomaga, da s krepitvijo zmogljivosti dvigujejo kakovost projektov. Nizka stopnja učinkovitega sodelovanja, upravičene dejavnosti in merila za dodelitev v okviru programa LIFE bi morala biti določena v večletnem programu dela na podlagi sodelovanja in stopnje uspešnosti vložnikov iz zadevnih držav članic, pri čemer bi med drugim morali biti upoštevani število in gostota prebivalstva, skupna površina območij Natura 2000 za vsako državo članico, izražena kot delež skupne površine Natura 2000, in delež ozemlja države članice, pokrit z območji Natura 2000. Upravičene dejavnosti bi morale biti naravnane na izboljšanje kakovosti vlog za projekte.

- (33) Mreža Evropske unije za izvajanje in uveljavljanje okoljskega prava (IMPEL), Evropska mreža tožilcev za okolje (ENPE) in Forum sodnikov Evropske unije za okolje (EUFJE) so bili ustanovljeni v skladu s sporočilom Komisije z dne 18. januarja 2018 o ukrepih EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja, da bi olajšali sodelovanje med državami članicami in imeli edinstveno vlogo pri izvrševanju okoljske zakonodaje Unije. Občutno prispevajo h krepitvi doslednosti pri izvajanju in izvrševanju okoljske zakonodaje Unije po vsej Uniji, k preprečevanju izkrivljanja konkurence ter izboljšanju kakovosti okoljskih inšpekcijskih pregledov in mehanizmov za izvrševanje zakonodaje prek omrežij na ravni Unije in na ravni držav članic ter omogočajo izmenjavo informacij in izkušenj na različnih upravnih ravneh, in sicer z usposabljanjem in poglobljenimi razpravami o okoljskih vprašanjih in vidikih izvrševanja, vključno s postopki spremljanja in izdaje dovoljenj. Glede na njihov prispevek k ciljem programa LIFE je primerno, da se za IMPEL, ENPE in EUFJE odobri dodelitev nepovratnih sredstev brez razpisa za zbiranje predlogov, s tem pa zagotovi nadaljnja podpora dejavnostim teh teles. V skladu s splošnimi zahtevami Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskega parlamenta in Sveta¹ (v nadaljnjem besedilu: finančna uredba) razpis morda ni potreben niti v drugih primerih, na primer za organe, ki jih imenujejo države članice, ki so tudi odgovorne za njihovo delovanje, kadar so te države članice z zakonodajnim aktom Unije določene kot upravičenke do nepovratnih sredstev.

¹ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. julija 2018 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije, spremembi uredb (EU) št. 1296/2013, (EU) št. 1301/2013, (EU) št. 1303/2013, (EU) št. 1304/2013, (EU) št. 1309/2013, (EU) št. 1316/2013, (EU) št. 223/2014, (EU) št. 283/2014 in Sklepa št. 541/2014/EU ter razveljavitvi Uredbe (EU, Euratom) št. 966/2012 (UL L 193, 30.7.2018, str. 1).

- (34) Primerno je, da se za Evropski parlament in Svet v letnem proračunskem postopku za program LIFE določijo finančna sredstva, ki pomenijo prednostni referenčni znesek v smislu točke 18 Medinstitucionalnega sporazuma z dne 16. decembra 2020 med Evropskim parlamentom, Svetom Evropske unije in Evropsko komisijo o proračunski disciplini, sodelovanju v proračunskih zadevah in dobrem finančnem poslovanju ter novih virih lastnih sredstev, vključno s časovnim načrtom za uvedbo novih virov lastnih sredstev.
- (35) Najvišje stopnje sofinanciranja nepovratnih sredstev, ki se financirajo v okviru programa LIFE, bi morale biti določene na ravneh, ki so potrebne, da se vzdržuje učinkovita raven pomoči, ki jo zagotavlja program LIFE. Da bi upoštevali prilagodljivost, ki je potrebna za odzivanje na obstoječe vrste ukrepov in subjektov, bi posebne stopnje sofinanciranja morale zagotoviti gotovost, pri tem pa ohraniti določeno mero prožnosti, sorazmerno s posebnimi potrebami ali zahtevami. Za posebne stopnje sofinanciranja bi morale vedno veljati dogovorjene ustrezne najvišje stopnje sofinanciranja.
- (36) Za to uredbo se uporablja finančna uredba, ki sta jo Evropski parlament in Svet sprejela na podlagi člena 322 PDEU. Finančna uredba določa pravila za izvrševanje proračuna Unije, vključno s pravili o nepovratnih sredstvih, nagradah, javnih naročilih, posrednem upravljanju, finančnih instrumentih, proračunskih jamstvih, finančni pomoči in o povračilu zunanjih strokovnjakov. Pravila, sprejeta na podlagi člena 322 PDEU, zajemajo tudi splošni režim pogojenosti za zaščito proračuna Unije.

- (37) V skladu s finančno uredbo, Uredbo (EU, Euratom) št. 883/2013 Evropskega parlamenta in Sveta¹ ter uredbami Sveta (ES, Euratom) št. 2988/95², (Euratom, ES) št. 2185/96³ in (EU) 2017/1939⁴ se finančni interesi Unije zaščitijo s sorazmernimi ukrepi, ki vključujejo ukrepe v zvezi s preprečevanjem, odkrivanjem, odpravljanjem in preiskovanjem nepravilnosti, tudi goljufij, z izterjavo izgubljenih, neupravičeno izplačanih ali nepravilno porabljenih sredstev ter po potrebi z naložitvijo upravnih sankcij. Zlasti je v skladu z uredbama (Euratom, ES) št. 2185/96 in (EU, Euratom) št. 883/2013 Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF) pooblaščen za izvajanje upravnih preiskav, vključno s pregledi in inšpekcijami na kraju samem, da bi ugotovil, ali je prišlo do goljufije, korupcije ali kakršnega koli drugega nezakonitega ravnanja, ki škodi finančnim interesom Unije.

¹ Uredba (EU, Euratom) št. 883/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. septembra 2013 o preiskavah, ki jih izvaja Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF), ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1073/1999 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe Sveta (Euratom) št. 1074/1999 (UL L 248, 18.9.2013, str. 1).

² Uredba Sveta (ES, Euratom) št. 2988/95 z dne 18. decembra 1995 o zaščiti finančnih interesov Evropskih skupnosti (UL L 312, 23.12.1995, str. 1).

³ Uredba Sveta (Euratom, ES) št. 2185/96 z dne 11. novembra 1996 o pregledih in inšpekcijah na kraju samem, ki jih opravlja Komisija za zaščito finančnih interesov Evropskih skupnosti pred goljufijami in drugimi nepravilnostmi (UL L 292, 15.11.1996, str. 2).

⁴ Uredba Sveta (EU) 2017/1939 z dne 12. oktobra 2017 o izvajanju okrepljenega sodelovanja v zvezi z ustanovitvijo Evropskega javnega tožilstva (EJT) (UL L 283, 31.10.2017, str. 1).

Evropsko javno tožilstvo (EJT) je v skladu z Uredbo (EU) 2017/1939 pooblaščen za preiskovanje in pregon kaznivih dejanj, ki škodijo finančnim interesom Unije, kot je določeno v Direktivi (EU) 2017/1371 Evropskega parlamenta in Sveta¹. V skladu s finančno uredbo mora vsaka oseba ali subjekt, ki prejema sredstva Unije, v celoti sodelovati pri zaščiti finančnih interesov Unije, Komisiji, OLAF, Evropskemu računskemu sodišču in, za tiste države članice, ki so vključene v okrepljeno sodelovanje na podlagi Uredbe (EU) 2017/1939, EJT podeliti potrebne pravice in dostop ter zagotoviti, da vse tretje strani, ki so vključene v izvrševanje sredstev Unije, podelijo enakovredne pravice.

- (38) Vrste financiranja in metode izvajanja proračuna programa LIFE bi bilo treba izbrati glede na to, ali je z njimi mogoče doseči specifične cilje ukrepov in rezultate, ob upoštevanju predvsem stroškov kontrol, upravnega bremena in pričakovanih tveganj neskladnosti. Pri nepovratnih sredstvih bi bilo treba razmisliti o uporabi pavšalnih zneskov, pavšalnih stopenj in stroškov na enoto. Komisija bi morala zagotoviti, da je izvajanje zlahka razumljivo, in spodbujati dejansko poenostavitev za nosilce projektov.

¹ Direktiva (EU) 2017/1371 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2017 o boju proti goljufijam, ki škodijo finančnim interesom Unije, z uporabo kazenskega prava (UL L 198, 28.7.2017, str. 29).

- (39) Kadar je to ustrezno, bi morali politične cilje programa LIFE obravnavati prek finančnih instrumentov in proračunskih jamstev v okviru Uredbe (EU) 2021/...⁺, vključno z dodeljenimi sredstvi iz programa LIFE, kot je določeno v večletnih programih dela v okviru navedenega programa.
- (40) V skladu s členom 94 Sklepa Sveta 2013/755/EU¹ so subjekti s sedežem v čezmorskih državah in na čezmorskih ozemljih upravičeni do financiranja v skladu s pravili in cilji programa LIFE ter morebitnimi ureditvami, ki se uporabljajo v državi članici, s katero je zadevna čezmorska država ali ozemlje povezano. Sodelovanje takih subjektov v programu LIFE bi moralo biti osredotočeno predvsem na projekte v okviru podprograma „Narava in biotska raznovrstnost“.

⁺ UL: prosimo, vstavite v besedilo številko Uredbe iz dokumenta PE-CONS 74/20 (2020/0108 (COD)).

¹ Sklep Sveta 2013/755/EU z dne 25. novembra 2013 o pridružitvi čezmorskih držav in ozemelj Evropski uniji („Sklep o pridružitvi čezmorskih držav in ozemelj“) (UL L 344, 19.12.2013, str. 1).

- (41) Prostovoljna shema za biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve na evropskih čezmorskih ozemljih (BEST) spodbuja ohranjanje biotske raznovrstnosti, vključno z morsko, in trajnostno rabo ekosistemskih storitev, vključno s pristopi za prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev podnebnih sprememb, ki temeljijo na ekosistemi, v najbolj oddaljenih regijah, čezmorskih državah ter na čezmorskih ozemljih Unije. Na podlagi pripravljalnega ukrepa BEST, sprejetega leta 2011, kasnejšega programa BEST 2.0 in projekta BEST RUP shema BEST pomaga ozaveščati o ekološkem pomenu najbolj oddaljenih regij, čezmorskih držav ter čezmorskih ozemelj ter o njihovi bistveni vlogi za ohranjanje svetovne biotske raznovrstnosti. Komisija ocenjuje, da bi za projekte na terenu na teh ozemljih potrebovali finančno podporo v višini 8 milijonov EUR na leto. Čezmorske države in ozemlja so se v svojih ministrskih izjavah leta 2017 in 2018 zahvalile za ta sistem majhnih nepovratnih sredstev za biotsko raznovrstnost. Zato je primerno, da se s programom LIFE še naprej financirajo majhna nepovratna sredstva za biotsko raznovrstnost, vključno s krepitvijo zmogljivosti in ukrepi, ki imajo spodbujevalni učinek, v najbolj oddaljenih regijah, čezmorskih državah ter čezmorskih ozemljih.
- (42) Program LIFE bi moral biti odprt za tretje države v skladu s sporazumi med njimi in Unijo, ki določajo specifične pogoje za njihovo sodelovanje.

- (43) Tretje države, ki so članice Evropskega gospodarskega prostora (EGP), so lahko v programih Unije udeležene v okviru sodelovanja, vzpostavljenega na podlagi Sporazuma o evropskem gospodarskem prostoru¹, ki določa izvajanje programov na podlagi odločitve, sprejete v skladu z navedenim sporazumom. Tretje države lahko sodelujejo tudi na podlagi drugih pravnih instrumentov. V to uredbo bi bilo treba vnesti posebno določbo, s katero se od tretjih držav zahteva, da odgovornemu odredbodajalcu, OLAF in Računskemu sodišču podelijo potrebne pravice in dostop, da lahko v celoti izvajajo svoje pristojnosti.
- (44) Na podlagi odstavkov 22 in 23 Medinstitucionalnega sporazuma z dne 13. aprila 2016 o boljši pripravi zakonodaje² bi bilo treba program LIFE oceniti na podlagi informacij, zbranih v skladu s posebnimi zahtevami glede spremljanja, pri tem pa se izogibati nalaganju upravnega bremena, zlasti državam članicam, in pretiranemu urejanju. Te zahteve bi morale po potrebi vključevati merljive kazalnike kot podlago za ocenjevanje dejanskih rezultatov programa LIFE na terenu. Polni učinek programa LIFE se doseže s posrednimi, dolgoročnimi in težko merljivimi prispevki k doseganju vseh okoljskih in podnebnih ciljev Unije. Za spremljanje programa LIFE bi bilo treba neposredne kazalnike izločka in zahteve za spremljanje iz te uredbe dopolniti z združevanjem specifičnih kazalnikov na ravni projekta, ki bodo opisani v večletnih programih dela ali razpisih za zbiranje predlogov, med drugim glede mreže Natura 2000 in emisij nekaterih onesnaževal zraka.

¹ UL L 1, 3.1.1994, str. 3.

² UL L 123, 12.5.2016, str. 1.

- (45) Za zagotovitev enotnih pogojev izvajanja te uredbe v zvezi s sprejetjem večletnih programov dela bi bilo treba na Komisijo prenesti izvedbena pooblastila. Ta pooblastila bi bilo treba izvajati v skladu z Uredbo (EU) št. 182/2011 Evropskega parlamenta in Sveta¹.
- (46) Da se zagotovi, da sta pomoč iz programa LIFE in njegovo izvajanje skladna s politikami in prednostnimi nalogami Unije, bi bilo treba na Komisijo prenesti pooblastilo, da v skladu s členom 290 PDEU sprejme akte za spremembo te uredbe, da pregleda ali dopolni kazalnike, ali za dopolnitev te uredbe, da opredeli specifične kazalnike za vsak podprogram in vsako vrsto projekta ter da oblikuje okvir za spremljanje in ocenjevanje. Zlasti je pomembno, da se Komisija pri svojem pripravljalnem delu ustrezno posvetuje, vključno na ravni strokovnjakov, in da se ta posvetovanja izvedejo v skladu z načeli, določenimi v Medinstitucionalnem sporazumu z dne 13. aprila 2016 o boljši pripravi zakonodaje. Za zagotovitev enakopravnega sodelovanja pri pripravi delegiranih aktov Evropski parlament in Svet zlasti prejmeta vse dokumente sočasno s strokovnjaki iz držav članic, njuni strokovnjaki pa se sistematično lahko udeležujejo sestankov strokovnih skupin Komisije, ki zadevajo pripravo delegiranih aktov.

¹ Uredba (EU) št. 182/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o določitvi splošnih pravil in načel, na podlagi katerih države članice nadzirajo izvajanje izvedbenih pooblastil Komisije (UL L 55, 28.2.2011, str. 13).

- (47) Ker ciljev te uredbe, in sicer z dobrim upravljanjem in večdeležniškim pristopom prispevati k visoki ravni varstva okolja in ambicioznim podnebnim ukrepom, k trajnostnemu razvoju in k uresničevanju ciljev zakonodaje Unije, njenih strategij, načrtov in mednarodnih obveznosti na področju okolja, biotske raznovrstnosti, podnebja, krožnega gospodarstva, zadevne energije iz obnovljivih virov in energijske učinkovitosti, države članice ne morejo zadovoljivo doseči, temveč se zaradi obsega ali učinkov te uredbe lažje dosežejo na ravni Unije, lahko Unija sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 Pogodbe o Evropski uniji. V skladu z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta uredba ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenih ciljev.
- (48) Uredbo (EU) št. 1293/2013 bi bilo zato treba razveljaviti.
- (49) Primerno je zagotoviti nemoten in neprekinjen prehod med prejšnjim programom za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) in programom LIFE ter uskladiti začetek programa LIFE z začetkom večletnega finančnega okvira, kot je določen v Uredbi (EU, Euratom) 2020/2093. Zato bi morala ta uredba nujno začeti veljati čim prej in bi se morala uporabljati z retroaktivnim učinkom od 1. januarja 2021 –

SPREJELA NASLEDNJO UREDBO:

Poglavje I

Splošne določbe

Člen 1

Predmet urejanja

Ta uredba vzpostavlja Program za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) (v nadaljnjem besedilu: program LIFE) za obdobje večletnega finančnega okvira 2021–2027. Trajanje programa LIFE je usklajeno s trajanjem večletnega finančnega okvira.

Ta uredba tudi določa cilje programa LIFE, njegov proračun za obdobje 2021–2027, oblike financiranja Unije in pravila za zagotavljanje takega financiranja.

Člen 2

Opredelitev pojmov

V tej uredbi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (1) „strateški projekti za naravo“ pomeni projekte, ki podpirajo doseganje ciljev Unije na področju narave in biotske raznovrstnosti z izvajanjem usklajenih programov ukrepov v državah članicah, da bi se ti cilji in prednostne naloge vključevali v druge politike in instrumente financiranja, med drugim tudi tako, da se usklajeno izvajajo prednostni okviri ukrepanja, sprejeti na podlagi Direktive 92/43/EGS;
- (2) „strateški integrirani projekti“ pomeni projekte, ki na regionalni, večregionalni, nacionalni ali nadnacionalni ravni izvajajo okoljske ali podnebne strategije ali akcijske načrte, ki so jih razvili organi držav članic in ki so potrebni v skladu s posebno zakonodajo ali politiko Unije na področju okolja, podnebja ali zadevne energije, pri čemer se zagotovi, da se vključijo deležniki, ter spodbujata uporaba vsaj še enega ustreznega vira financiranja na ravni Unije, nacionalni ali zasebni ravni in usklajevanje s tem drugim virom;

- (3) „projekti tehnične pomoči“ pomeni projekte, ki z namenom doseganja ciljev programa LIFE iz člena 3 podpirajo razvoj zmogljivosti za sodelovanje v standardnih projektih ukrepov, pripravo strateških projektov za naravo in strateških integriranih projektov, pripravo za dostop do drugih finančnih instrumentov Unije ali drugih ukrepov, potrebnih za pripravo izboljšanja ali ponovitve rezultatov iz drugih projektov, ki se financirajo s programom LIFE, predhodnimi programi ali drugimi programi Unije; takšni projekti lahko vključujejo tudi krepitev zmogljivosti v zvezi z dejavnostmi organov držav članic za učinkovito sodelovanje v programu LIFE;
- (4) „standardni projekti ukrepov“ pomeni projekte, razen strateških integriranih projektov, strateških projektov za naravo ali projektov tehnične pomoči, ki so namenjeni doseganju specifičnih ciljev programa LIFE;
- (5) „operacije mešanega financiranja“ pomeni ukrepe, ki se podpirajo iz proračuna Unije – vključno znotraj mehanizmov mešanega financiranja iz točke 6 člena 2 finančne uredbe, ki združujejo nepovratne oblike podpore, finančne instrumente ali oboje, iz proračuna Unije s povratnimi oblikami podpore iz razvojnih institucij ali drugih javnih finančnih institucij, pa tudi iz komercialnih finančnih institucij in vlagateljev;
- (6) „pravni subjekt“ pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ustanovljeno in priznano kot tako v skladu z nacionalnim pravom, pravom Unije ali mednarodnim pravom, ki ima pravno osebnost in sposobnost, da deluje v svojem imenu, uveljavlja pravice in prevzema obveznosti, ali vsak subjekt brez pravne osebnosti v skladu s točko (c) člena 197(2) finančne uredbe.

Člen 3

Cilji

1. Splošni cilj programa LIFE je prispevati k prehodu na trajnostno, krožno in energijsko učinkovito gospodarstvo, ki bo temeljilo na energiji iz obnovljivih virov in bo podnebno nevtravno ter odporno proti podnebnim spremembam, da se zavaruje, obnovi in izboljša kakovost okolja, vključno z zrakom, vodo in tlemi, ter ustavi in preobrne trend izgube biotske raznovrstnosti ter obravnava propadanje ekosistemov, tudi s podporo izvajanju in upravljanju omrežja Natura 2000, na ta način pa prispeva k trajnostnemu razvoju. Program LIFE podpira tudi izvajanje splošnih akcijskih programov, sprejetih v skladu s členom 192(3) PDEU.
2. Program LIFE ima naslednje specifične cilje:
 - (a) razviti, prikazati in spodbujati inovativne tehnike, metode in pristope za doseganje ciljev zakonodaje in politike Unije na področju okolja, vključno z naravo in biotsko raznovrstnostjo, in podnebnih ukrepov, vključno s prehodom na energijo iz obnovljivih virov in z večjo energetske učinkovitostjo, ter prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks, zlasti v zvezi z naravo in biotsko raznovrstnostjo, vključno s podporo omrežju Natura 2000;

- (b) prispevati k razvoju, izvajanju, spremljanju in izvrševanju zadevne zakonodaje in politike Unije na področju okolja, vključno z naravo in biotsko raznovrstnostjo, ter podnebnih ukrepov in prehoda na energijo iz obnovljivih virov ali z večjo energetske učinkovitostjo, vključno z izboljšanjem upravljanja na vseh ravneh, zlasti s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe;
- (c) spodbuditi široko uporabo uspešnih tehničnih in političnih rešitev za izvajanje zadevne zakonodaje in politike Unije na področju okolja, vključno z naravo in biotsko raznovrstnostjo, ter podnebnih ukrepov in prehoda na energijo iz obnovljivih virov ali z večjo energetske učinkovitostjo, in sicer s ponovitvijo rezultatov, vključevanjem zadevnih ciljev v druge politike ter v prakse javnega in zasebnega sektorja, pritegnitvijo naložb in izboljšanjem dostopa do financiranja.

Člen 4

Struktura

Program LIFE je strukturiran tako:

- (1) področje „Okolje“, ki vključuje:
 - (a) podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“;
 - (b) podprogram „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“;

- (2) področje „Podnebni ukrepi“, ki vključuje:
 - (a) podprogram „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“;
 - (b) podprogram „Prehod na čisto energijo“.

Člen 5

Proračun

- 1. Finančna sredstva za izvajanje programa LIFE za obdobje od 1. januarja 2021 do 31. decembra 2027 znašajo 5 432 000 000 EUR v tekočih cenah.
- 2. Okvirna razdelitev zneska iz odstavka 1 je:
 - (a) 3 488 000 000 EUR za področje „Okolje“, od tega:
 - (i) 2 143 000 000 EUR za podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“ in
 - (ii) 1 345 000 000 EUR za podprogram „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“;
 - (b) 1 944 000 000 EUR za področje „Podnebni ukrepi“, od tega:
 - (i) 947 000 000 EUR za podprogram „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“ ter
 - (ii) 997 000 000 EUR za podprogram „Prehod na čisto energijo“.

3. Zneski iz odstavkov 1 in 2 ne posegajo v določbe o prožnosti iz Uredbe (EU, Euratom) 2020/2093 in finančne uredbe.
4. Ne glede na odstavek 2 se najmanj 60 % proračunskih sredstev, dodeljenih projektom, ki so podprti z nepovratnimi sredstvi za dejavnosti s področja „Okolje“ iz točke (a) odstavka 2, v obliki nepovratnih sredstev nameni za projekte, ki podpirajo podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“ iz točke (a)(i) odstavka 2.
5. S programom LIFE se lahko financirajo dejavnosti Komisije za tehnično in upravno pomoč pri izvajanju tega programa, kot so dejavnosti pripravljanja, spremljanja, kontrole, revizije in ocenjevanja, tudi dejavnosti glede korporativnih informacijsko-tehnoloških sistemov, ter omrežne dejavnosti v podporo nacionalnim kontaktnim točkam programa LIFE, vključno z usposabljanjem, dejavnostmi vzajemnega učenja in dogodki za izmenjavo izkušenj.
6. S programom LIFE se lahko financirajo dejavnosti, ki jih Komisija izvede kot podporo pri pripravi, izvajanju in vključevanju zakonodaje in politik Unije na področju okolja, podnebja ali zadevne energije, da se uresničijo cilji iz člena 3. Take dejavnosti lahko vključujejo:
 - (a) informiranje in komuniciranje, vključno s kampanjami ozaveščanja, ter korporativno komuniciranje o političnih prednostnih nalogah Unije ter o stanju izvajanja in prenosa zakonodaje Unije na področju okolja, podnebja ali zadevne energije;

- (b) študije, pregledne študije, izdelavo modelov in pripravo scenarijev;
- (c) pripravo, izvajanje, spremljanje, preverjanje in ocenjevanje zakonodaje, politik in programov, pa tudi ocenjevanje in analizo projektov, ki se ne financirajo s programom LIFE, če služijo ciljem iz člena 3;
- (d) delavnice, konference in sestanke;
- (e) mreženje, platforme za najboljše prakse;
- (f) druge dejavnosti, na primer podeljevanje nagrad.

Člen 6

Tretje države, pridružene programu LIFE

1. V programu LIFE lahko sodelujejo naslednje tretje države:
 - (a) članice Evropskega združenja za prosto trgovino, ki so članice Evropskega gospodarskega prostora, v skladu s pogoji, določenimi v Sporazumu o Evropskem gospodarskem prostoru;

- (b) države pristopnice, države kandidatke in potencialne države kandidatke v skladu s splošnimi načeli in splošnimi pogoji za sodelovanje teh držav v programih Unije, določenimi v zadevnih okvirnih sporazumih in sklepih pridružitvenih svetov ali v podobnih sporazumih, ter v skladu s posebnimi pogoji, določenimi v sporazumih med Unijo in temi državami;
- (c) države iz evropske sosedске politike v skladu s splošnimi načeli in splošnimi pogoji za sodelovanje teh držav v programih Unije, določenimi v zadevnih okvirnih sporazumih in sklepih pridružitvenih svetov ali v podobnih sporazumih, ter v skladu s posebnimi pogoji, določenimi v sporazumih med Unijo in temi državami;
- (d) druge tretje države v skladu s pogoji, določenimi v posebnem sporazumu, ki ureja sodelovanje tretje države v katerem koli programu Unije, če sporazum:
 - (i) zagotavlja pravično ravnotežje glede prispevkov in koristi tretje države, ki sodeluje v programih Unije;
 - (ii) določa pogoje za sodelovanje v programih, vključno z izračunom finančnih prispevkov za posamezne programe, in upravne stroške programov;

- (iii) na tretjo državo ne prenaša nobenega pooblastila za odločanje v zvezi s programom Unije;
- (iv) jamči pravice Unije, da zagotavlja dobro finančno poslovanje in ščiti svoje finančne interese.

Prispevki iz točke (d)(ii) prvega pododstavka so namenski prejemki v skladu s členom 21(5) finančne uredbe.

2. Kadar tretja država sodeluje v programu LIFE po odločitvi, sprejeti na podlagi mednarodnega sporazuma ali na podlagi katerega koli drugega pravnega instrumenta, odgovornemu odredbodajalcu, OLAF in Računskemu sodišču podeli potrebne pravice in dostop, da lahko v celoti izvajajo svojih pristojnosti. V primeru OLAF take pravice vključujejo pravico do izvajanja preiskav, vključno s preverjanji na kraju samem in inšpekcijami, kot je določeno v Uredbi (EU, Euratom) št. 883/2013.

Člen 7

Mednarodno sodelovanje

Med izvajanjem programa LIFE je sodelovanje z ustreznimi mednarodnimi organizacijami, njihovimi institucijami in organi mogoče, kadar je to potrebno za doseganje ciljev iz člena 3.

Člen 8

Sinergije z drugimi programi Unije

Komisija omogoča lažje skladno izvajanje programa LIFE. Komisija in države članice omogočajo lažje usklajevanje in koherenco z Evropskim skladom za regionalni razvoj, Evropskim socialnim skladom plus, vzpostavljenim z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem socialnem skladu plus (ESS+) (v nadaljnjem besedilu: Evropski socialni sklad plus), Kohezijskim skladom, Evropskim kmetijskim skladom za razvoj podeželja, Evropskim skladom za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo, programom Obzorje Evropa, Instrumentom za povezovanje Evrope, vzpostavljenim z Uredbo (EU) št. 1316/2013 Evropskega parlamenta in Sveta¹, in programom InvestEU, vzpostavljenim z Uredbo (EU) 2021/...⁺, da se zagotovijo sinergije, predvsem v sklopu strateških projektov za naravo in strateških integriranih projektov, ter se podpreta uporaba in ponovitev rešitev, razvitih v okviru programa LIFE. Komisija in države članice si prizadevajo to dopolnjevanje zagotoviti na vseh ravneh.

¹ Uredba (EU) št. 1316/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi Instrumenta za povezovanje Evrope, spremembi Uredbe (EU) št. 913/2010 in razveljavitvi uredb (ES) št. 680/2007 in (ES) št. 67/2010 (UL L 348, 20.12.2013, str. 129).

⁺ UL: prosimo, vstavite v besedilo številko Uredbe iz dokumenta PE-CONS 74/20 (2020/0108(COD)).

Člen 9

Izvajanje in oblike financiranja Unije

1. Komisija program LIFE izvaja z neposrednim upravljanjem ali s posrednim upravljanjem z organi iz točke (c) člena 62(1) finančne uredbe.
2. S programom LIFE se lahko zagotovi financiranje v kateri koli obliki, določeni v finančni uredbi, zlasti v obliki nepovratnih sredstev, nagrad in javnih naročil. Zagotovi se lahko tudi financiranje v obliki finančnih instrumentov v okviru operacij mešanega financiranja.
3. Vsaj 85 % proračuna za program LIFE se dodeli:
 - (a) za nepovratna sredstva iz člena 11(2) in (6);
 - (b) za projekte, financirane z drugimi oblikami financiranja, v obsegu, ki je določen v večletnem programu dela iz člena 18, ali
 - (c) po potrebi in v obsegu, ki je določen v večletnem programu dela iz člena 18, za financiranje v obliki finančnih instrumentov v okviru operacij mešanega financiranja iz odstavka 2 tega člena.

Komisija zagotovi, da so projekti, financirani z drugimi oblikami financiranja, v celoti skladni s cilji iz člena 3.

Za nepovratna sredstva iz člena 11(4) se dodeli največ 15 milijonov EUR.

4. Najvišja stopnja sofinanciranja za upravičene ukrepe iz točk (a) do (d) člena 11(2) te uredbe je do 60 % upravičenih stroškov in do 75% za projekte, financirane iz podprograma „Narava in biotska raznovrstnost“, zlasti tiste, ki zadevajo prednostne habitate ali vrste, kot del izvajanja Direktive 92/43/EGS, ali ki zadevajo vrste ptic, ki jih kot prednostne za financiranje šteje Odbor za prilagajanje znanstvenemu in tehničnemu napredku, ustanovljen na podlagi člena 16 Direktive 2009/147/ES, kadar je to potrebno za doseganje cilja ohranitve. Najvišja stopnja sofinanciranja za ukrepe iz člena 11(6) te uredbe je 70 % upravičenih stroškov. Brez poseganja v ustrezne, vnaprej določene najvišje stopnje sofinanciranja se posebne stopnje dodatno določijo v večletnem programu dela iz člena 18 te uredbe. Posebne stopnje je mogoče prilagoditi v skladu z zahtevami posameznega podprograma, vrste projekta ali vrste nepovratnih sredstev.

Za projekte iz člena 11(4) najvišje stopnje sofinanciranja ne presegajo 95 % upravičenih stroškov v času prvega večletnega programa dela; v času drugega večletnega programa dela stopnja sofinanciranja znaša 75 % upravičenih stroškov, če je potrjena v navedenem večletnem programu dela.

5. Vodilno merilo pri ocenjevanju projektov in dodeljevanju sredstev v okviru programa LIFE je kakovost. Komisija si prizadeva za učinkovito in na kakovosti temelječo geografsko pokritost v Uniji, med drugim tako, da državam članicam pomaga, da s krepitvijo zmogljivosti dvigujejo kakovost projektov.

Poglavje II

Upravičenost

Člen 10

Nepovratna sredstva

Nepovratna sredstva v okviru programa LIFE se dodeljujejo in upravljajo v skladu z naslovom VIII finančne uredbe.

Člen 11

Upravičeni ukrepi

1. Do financiranja so upravičeni samo ukrepi, s katerimi se uresničujejo cilji iz člena 3.

2. Z nepovratnimi sredstvi se lahko financirajo naslednje vrste ukrepov:
- (a) strateški projekti za naravo v okviru podprograma iz točke (1)(a) člena 4;
 - (b) strateški integrirani projekti v okviru podprograma iz točk (1)(b), (2)(a) in (2)(b) člena 4;
 - (c) projekti tehnične pomoči;
 - (d) standardni projekti ukrepov;
 - (e) drugi ukrepi, potrebni za doseganje splošnega cilja iz člena 3(1), vključno z usklajevalnimi in podpornimi ukrepi za krepitev zmogljivosti, za širjenje informacij in znanja ter ozaveščanje v podporo prehodu na energijo iz obnovljivih virov in večjo energijsko učinkovitost.
3. Pri projektih iz podprograma „Narava in biotska raznovrstnost“, ki zadevajo upravljanje, obnovo in spremljanje območij Natura 2000 v skladu z direktivama 92/43/EGS in 2009/147/ES, se upoštevajo prednostne naloge iz nacionalnih in regionalnih načrtov, strategij in politik o ohranjanju narave in biotske raznovrstnosti, med drugim iz prednostnih okvirov ukrepanja, sprejetih na podlagi Direktive 92/43/EGS.

4. S projekti tehnične pomoči za krepitev zmogljivosti v zvezi z dejavnostmi organov držav članic za izboljšanje učinkovitega sodelovanja v programu LIFE se podpirajo dejavnosti držav članic, pri katerih je stopnja učinkovitega sodelovanja nizka, s ciljem izboljšati storitve nacionalnih kontaktnih točk po vsej Uniji in povečati splošno kakovost predloženih predlogov.
5. Z nepovratnimi sredstvi se lahko financirajo dejavnosti zunaj države članice ali z njo povezane čezmorske države ali ozemlja pod pogojem, da je zadevni projekt namenjen uresničevanju okoljskih in podnebnih ciljev Unije, te dejavnosti pa so potrebne za zagotavljanje učinkovitosti ukrepov, ki se izvajajo v državi članici ali z njo povezani čezmorskih državi ali ozemlju, ali za to, da se podprejo mednarodni sporazumi, katerih pogodbenica je Unija, z zagotovitvijo prispevka za organizacijo večstranskih konferenc. Najvišji znesek podpore mednarodnim sporazumom, zagotovljen za organizacijo večstranskih konferenc, je 3,5 milijona EUR za obdobje trajanja programa LIFE, navedeno v členu 1, taka nepovratna sredstva pa se ne upoštevajo pri doseganju praga iz prvega pododstavka člena 9(3).
6. Z nepovratnimi sredstvi za poslovanje se podpre delovanje nepridobitnih subjektov, ki so vključeni v oblikovanje, izvajanje in izvrševanje zakonodaje in politike Unije ter so dejavni predvsem na področju okoljskih ali podnebnih ukrepov, vključno z energetske prehodom, v skladu s cilji programa LIFE iz člena 3.

Člen 12
Upravičeni subjekti

1. Poleg meril iz člena 197 finančne uredbe se za subjekte uporabljajo merila za upravičenost iz odstavkov 2 in 3 tega člena.
2. Upravičeni so naslednji subjekti:
 - (a) pravni subjekti s sedežem v eni od naslednjih držav ali ozemelj:
 - (i) državi članici ali z njo povezani čezmorski državi ali ozemlju;
 - (ii) tretji državi, pridruženi programu LIFE;
 - (iii) drugih tretjih državah, navedenih v večletnem programu dela iz člena 18, pod pogoji iz odstavkov 4 in 5 tega člena;
 - (b) vsi pravni subjekti, ustanovljeni v skladu s pravom Unije, in vse mednarodne organizacije.
3. Fizične osebe niso upravičene.
4. Pravni subjekti s sedežem v tretji državi, ki ni pridružena programu LIFE, so izjemoma upravičeni do sodelovanja, kadar je to potrebno za doseganje ciljev določenega ukrepa, da se zagotovi učinkovitost ukrepov, ki se izvajajo v Uniji.

5. Pravni subjekti s sedežem v tretji državi, ki ni pridružena programu LIFE, načeloma sami poravnavaajo stroške svojega sodelovanja.

Člen 13

Neposredna dodelitev

Brez poseganja v člen 188 finančne uredbe se lahko organom iz Priloge I k tej uredbi nepovratna sredstva dodelijo brez razpisa za zbiranje predlogov.

Člen 14

Specifikacija meril za dodelitev

Komisija merila za dodelitev določi v večletnem programu dela iz člena 18 in razpisih za zbiranje predlogov, pri čemer upošteva naslednja načela:

- (a) projekti, financirani s programom LIFE, so v interesu Unije, ker znatno prispevajo k doseganju splošnih in specifičnih ciljev programa LIFE iz člena 3 in teh ciljev ne ogrožajo, obenem pa, kadar koli je mogoče, spodbujajo uporabo zelenih javnih naročil;
- (b) projekti zagotavljajo stroškovno učinkovit pristop ter so tehnično in finančno usklajeni;

- (c) prednost imajo projekti, ki bi lahko največ prispevali k doseganju ciljev iz člena 3;
- (d) projekti, ki zagotavljajo posredne koristi in spodbujajo sinergije med podprogrami iz člena 4, dobijo pri ocenjevanju bonus;
- (e) projekti, ki imajo največ možnosti, da bodo ponavljani in da jih bo prevzel javni ali zasebni sektor ali da bodo pritegnili največ naložb ali finančnih sredstev (spodbujevalni potencial), dobijo pri ocenjevanju bonus;
- (f) zagotovljena je ponovljivost rezultatov standardnih projektov ukrepov;
- (g) projekti, ki izhajajo iz rezultatov drugih projektov, financiranih s programom LIFE, predhodnimi programi ali drugimi sredstvi Unije, ali te rezultate nadgrajujejo, dobijo pri ocenjevanju bonus;
- (h) kadar je potrebno, se posebna pozornost nameni projektom na geografskih območjih, ki imajo posebne potrebe ali so posebej občutljiva, na primer območjih, ki se soočajo s posebnimi okoljskimi izzivi ali naravnimi omejitvami, čezmejnih območjih, območjih velike naravne vrednosti in najbolj oddaljenih regijah.

Člen 15

Upravičeni stroški, povezani z nakupom zemljišč

Stroški, povezani z nakupom zemljišč, štejejo za upravičene, če so ob merilih iz člena 186 finančne uredbe izpolnjeni naslednji pogoji:

- (a) z nakupom se izboljša, ohrani in obnovi celovitost omrežja Natura 2000, vzpostavljenega na podlagi člena 3 Direktive 92/43/EGS, vključno z izboljšanjem povezljivosti z ustvarjanjem koridorjev, vmesnih povezav ali drugih delov zelene infrastrukture;
- (b) nakup zemljišča je edini ali stroškovno najučinkovitejši način za dosego zelenega rezultata ohranjanja;
- (c) pridobljeno zemljišče je dolgoročno namenjeno uporabi, skladni s specifičnimi cilji programa LIFE, in
- (d) zadevna država članica s prenosom ali kako drugače zagotovi dolgoročno dodelitev takega zemljišča za namene ohranjanja narave.

Člen 16

Kumulativno in alternativno financiranje

1. Ukrep, ki je prejel prispevek iz drugega programa Unije, lahko prejme prispevek tudi v okviru programa LIFE, pod pogojem, da prispevki ne krijejo istih stroškov ter da je ukrep namenjen uresničevanju okoljskih ali podnebnih ciljev iz člena 3 in nobenega od teh ciljev ne ogroža. Za zadevni prispevek k ukrepu se uporabljajo pravila ustreznega programa Unije. Kumulativno financiranje ne sme presegati skupnih upravičenih stroškov ukrepa. Podpora iz različnih programov Unije se lahko izračuna sorazmerno v skladu z dokumenti, v katerih so navedeni pogoji za podporo.

2. Podporo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada plus ali Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja lahko v skladu z ustreznimi določbami uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter o finančnih pravilih zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko ter z ustreznimi določbami uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi pravil o podpori za strateške načrte, ki jih pripravijo države članice v okviru skupne kmetijske politike (strateški načrti SKP) in se financirajo iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta, ki jim je bil v okviru Programa LIFE podeljen „pečat odličnosti“, ki izpolnjujejo naslednje kumulativne pogoje:
- (a) ocenjeni so bili v razpisu za zbiranje predlogov v okviru programa LIFE;
 - (b) izpolnjujejo minimalne zahteve glede kakovosti iz navedenega razpisa za zbiranje predlogov;
 - (c) zaradi proračunskih omejitev jih ni mogoče financirati v okviru navedenega razpisa za zbiranje predlogov.

Poglavje III

Operacije mešanega financiranja

Člen 17

Operacije mešanega financiranja

Operacije mešanega financiranja v okviru programa LIFE se izvajajo v skladu z Uredbo (EU) 2021/...⁺ in naslovom X finančne uredbe, pri čemer se ustrezno upoštevajo zahteve glede trajnostnosti in transparentnosti.

Poglavje IV

Načrtovanje, spremljanje, poročanje in ocenjevanje

Člen 18

Večletni program dela

1. Komisija z izvedbenimi akti sprejme večletne programe dela za program LIFE. Ti izvedbeni akti se sprejmejo v skladu s postopkom pregleda iz člena 22(2).

⁺ UL: prosimo, vstavite v besedilo številko Uredbe iz dokumenta PE-CONS 74/20 (2020/0108 (COD)).

2. V vsakem večletnem programu dela se v skladu s cilji iz člena 3 določijo:
- (a) zneski, ki se razporedijo med potrebe znotraj vsakega podprograma in med različne vrste financiranja, kakor tudi največji skupni znesek, ki se dodeli za nepovratne sredstva, kot je navedeno v točkah (a) in (b) člena 11(2);
 - (b) kadar je ustrezno, največji skupni znesek za financiranje v obliki finančnih instrumentom v sklopu operacij mešanega financiranja v okviru programa LIFE;
 - (c) največji skupni znesek za nepovratna sredstva, ki se v skladu s členom 13 dodeli organom iz Priloge I;
 - (d) projektne teme ali posebne potrebe, za katere se predhodno dodelijo sredstva, namenjena projektom iz točk (c) in (d) člena 11(2);
 - (e) v sklopu strateških integriranih projektov predvidene strategije in načrti, v zvezi s katerimi se lahko zaprosijo sredstva za projekte iz točke (b) člena 11(2);
 - (f) najdaljše obdobje upravičenosti za izvedbo projektov;
 - (g) okvirni časovni rasporedi razpisov za zbiranje predlogov za obdobje, ki ga krije večletni program dela;

- (h) tehnična metodologija za postopek predložitve in izbire projektov ter merila za dodelitev v skladu z elementi iz člena 14;
 - (i) stopnje sofinanciranja iz člena 9(4);
 - (j) najvišje stopnje sofinanciranja za upravičene ukrepe iz točke (e) člena 11(2);
 - (k) po potrebi podrobna pravila za uporabo kumulativnega in alternativnega financiranja;
 - (l) nizka stopnja učinkovitega sodelovanja in upravičene dejavnosti ter merila za dodelitev za projekte tehnične pomoči za krepitev zmogljivosti v zvezi z dejavnostmi organov držav članic za učinkovito sodelovanje v programu LIFE.
- 3. Prvi večletni program dela traja štiri leta, drugi večletni program dela pa tri leta.
 - 4. Komisija v okviru večletnih programov dela objavi razpise za zbiranje predlogov za zadevno programsko obdobje. Komisija zagotovi, da se sredstva, ki se v okviru danega razpisa za zbiranje predlogov ne porabijo, prerazporedijo med različne vrste ukrepov iz člena 11(2) znotraj istega področja.
 - 5. Komisija zagotovi, da se pri pripravi večletnih programov dela izvede posvetovanje z deležniki.

Člen 19
Spremljanje in poročanje

1. Komisija na podlagi kazalnikov iz Priloge II poroča o napredku programa LIFE pri doseganju ciljev iz člena 3.
2. Za zagotovitev učinkovite ocene napredka programa LIFE pri doseganju njegovih ciljev se na Komisijo prenese pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov v skladu s členom 23 za spremembo Priloge II, da se pregledajo ali dopolnijo kazalniki, kadar je to potrebno, vključno zaradi njihove uskladitve s kazalniki iz drugih programov Unije, in da se ta uredba dopolni z določbami o vzpostavitvi okvira za spremljanje in ocenjevanje.
3. Na Komisijo se prenese pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov v skladu s členom 23, da se ta uredba dopolni z opredelitvijo specifičnih kazalnikov za vsak podprogram in vsako vrsto projekta na podlagi Priloge II.

4. Komisija zagotovi, da so podatki, ki omogočajo spremljanje izvajanja programa in njegovih rezultatov, zbrani uspešno, učinkovito in pravočasno. V ta namen in v skladu z zadevnimi metodologijami se prejemnikom sredstev Unije naložijo sorazmerne zahteve glede poročanja, da se omogoči zbiranje združljivih kazalnikov izločka in učinka na ravni posameznega projekta za vse zadevne specifične cilje okoljske in podnebne politike, vključno v zvezi z Naturo 2000 in emisijami nekaterih onesnaževal zraka, tudi CO₂.
5. Komisija redno spremlja vključevanje ciljev s področja podnebja in biotske raznovrstnosti, vključno z višino izdatkov, ter o tem redno poroča. Ob upoštevanju narave programa LIFE, temelječe na povpraševanju, se pričakuje, da bo 61 % skupnega zneska programa LIFE, kot je opredeljen v členu 5, prispevalo k cilju, da se v celotnem proračunu najmanj 30 % odhodkov nameni za podnebne cilje. Ta prispevek se spremlja s sistemom podnebnih označevalcev Unije. Ta uredba prispeva k vključevanju ukrepov na področju biotske raznovrstnosti v politike Unije in doseganju splošne ambicije, da se za cilje biotske raznovrstnosti v letu 2024 nameni 7,5 % letne porabe v sklopu večletnega finančnega okvira, v letih 2026 in 2027 pa 10 % letne porabe v sklopu večletnega finančnega okvira, ob upoštevanju obstoječih prekrivanj med podnebnimi cilji in cilji na področju biotske raznovrstnosti.

Za spremljanje porabe, povezane z biotsko raznovrstnostjo, se uporablja učinkovita, transparentna in celovita metodologija, ki jo določi Komisija v sodelovanju z Evropskim parlamentom in Svetom, kot je navedeno v Medinstitucionalnem sporazumu z dne 16. decembra 2020 med Evropskim parlamentom, Svetom Evropske unije in Evropsko komisijo o proračunski disciplini, sodelovanju v proračunskih zadevah in dobrem finančnem poslovanju ter novih virih lastnih sredstev, vključno s časovnim načrtom za uvedbo novih virov lastnih sredstev. Te metode spremljanja se uporabljajo, da se na ustrezni ravni razčlenitve količinsko opredelijo odobritve za prevzem obveznosti, ki naj bi v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027 prispevale k ciljem na področju podnebja in tistim na področju biotske raznovrstnosti. Poraba se vsako leto predstavi v izjavi o programu. O prispevku programa LIFE k doseganju ciljev Unije na področju podnebja in biotske raznovrstnosti se redno poroča v okviru ocenjevanj in letnega poročila.

6. Komisija oceni sinergije med programom LIFE in drugimi dopolnilnimi programi Unije ter sinergije med njegovimi podprogrami.

Člen 20
Ocenjevanje

1. Komisija ocenjevanje, določeno v tej uredbi, opravi pravočasno, da lahko prispeva k procesu odločanja, pri čemer ustrezno upošteva skladnost, sinergije, dodano vrednost Unije in dolgoročno trajnostnost, ob upoštevanju prednostnih nalog Unije na področju podnebja in okolja.
2. Komisija vmesno ocenjevanje programa LIFE opravi, ko je na voljo dovolj informacij o njegovem izvajanju, najpozneje pa 42 mesecev po začetku izvajanja programa LIFE, pri tem pa uporabi kazalnike, določene v skladu s Prilogo II.

Ocenjevanje zajema vsaj naslednje:

- (a) kvalitativne in kvantitativne vidike izvajanja programa LIFE;
- (b) učinkovitost uporabe sredstev;
- (c) v kolikšni meri so bili doseženi cilji vseh ukrepov, pri čemer se po možnosti navedejo rezultati in učinki;

- (d) dejansko ali pričakovano uspešnost projektov v vlogi finančnega vzvoda za druga sredstva Unije, zlasti ob upoštevanju koristi zaradi večje usklajenosti z drugimi finančnimi instrumenti Unije;
 - (e) v kolikšnem obsegu so bile dosežene sinergije med cilji in kako se program LIFE dopolnjuje z drugimi zadevnimi programi Unije;
 - (f) dodano vrednost Unije in dolgoročni učinek programa z namenom sprejetja odločitve o obnovi, spremembi ali opustitvi ukrepov;
 - (g) v kolikšnem obsegu so bili vključeni deležniki;
 - (h) kvantitativno in kvalitativno analizo prispevka programa LIFE k stanju ohranjenosti habitatov in vrst, navedenih v direktivah 92/43/EGS in 2009/147/ES;
 - (i) analizo geografske pokritosti v Uniji, kot je navedena v členu 9(5), in če takšna pokritost ni dosežena, analizo osnovnih razlogov za tako nepokritost.
3. Komisija končno ocenjevanje programa LIFE opravi ob koncu njegovega izvajanja, najpozneje pa štiri leta po izteku obdobja iz drugega odstavka člena 1.

4. Komisija zaključke teh ocenjevanj skupaj s svojimi opažanji sporoči Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Komisija da rezultate ocenjevanj na voljo javnosti.

Poglavje V

Prehodne in končne določbe

Člen 21

Informiranje, komuniciranje in oglaševanje

1. Prejemniki sredstev Unije z zagotavljanjem skladnih, učinkovitih in sorazmernih informacij različnim ciljnim skupinam, tudi medijem in javnosti, navedejo izvor teh sredstev in zagotovijo prepoznavnost financiranja Unije, zlasti pri promoviranju ukrepov in njihovih rezultatov. V ta namen prejemniki uporabljajo logotip programa LIFE, kot je prikazan v Prilogi III. Vse trajno blago, pridobljeno v okviru programa LIFE, nosi logotip programa, razen v primerih, ki jih določi Komisija. Kadar uporaba logotipa programa LIFE ni izvedljiva, se program LIFE omeni v vseh komunikacijskih dejavnostih, vključno z oglasnimi deskami na strateških mestih, ki so vidna javnosti.

2. Komisija izvaja ukrepe informiranja in komuniciranja v zvezi s programom LIFE, ukrepi, izvedenimi na podlagi programa LIFE, in doseženimi rezultati. Finančna sredstva, dodeljena programu LIFE, prispevajo tudi h korporativnemu komuniciranju o političnih prednostnih nalogah Unije, kolikor so te prednostne naloge povezane s cilji iz člena 3.

Člen 22

Postopek v odboru

1. Komisiji pomaga odbor za program LIFE. Ta odbor je odbor v smislu Uredbe (EU) št. 182/2011.
2. Pri sklicevanju na ta odstavek se uporablja člen 5 Uredbe (EU) št. 182/2011.
3. Kadar odbor ne poda mnenja, Komisija osnutka izvedbenega akta ne sprejme in se uporabi tretji pododstavek člena 5(4) Uredbe (EU) št. 182/2011.
4. Komisija odboru vsako leto poroča o splošnem napredku pri izvajanju podprogramov programa LIFE in o posameznih dejavnostih v okviru programa LIFE, med drugim o operacijah mešanega financiranja, izvedenih s proračunskimi sredstvi, dodeljenimi iz programa LIFE.

Člen 23

Izvajanje prenosa pooblastila

1. Pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov je preneseno na Komisijo pod pogoji, določenimi v tem členu.
2. Pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov iz člena 19(2) in (3) se prenese na Komisijo za obdobje do 31. decembra 2028.
3. Prenos pooblastila iz člena 19(2) in (3) lahko kadar koli prekliče Evropski parlament ali Svet. S sklepom o preklicu preneha veljati prenos pooblastila iz navedenega sklepa. Sklep začne učinkovati dan po njegovi objavi v *Uradnem listu Evropske unije*-ali na poznejši dan, ki je določen v navedenem sklepu. Sklep ne vpliva na veljavnost že veljavnih delegiranih aktov.
4. Komisija se pred sprejetjem delegiranega akta posvetuje s strokovnjaki, ki jih imenujejo države članice, v skladu z načeli, določenimi v Medinstitucionalnem sporazumu z dne 13. aprila 2016 o boljši pripravi zakonodaje.
5. Komisija takoj po sprejetju delegiranega akta o njem sočasno uradno obvesti Evropski parlament in Svet.

6. Delegirani akt, sprejet na podlagi člena 19(2) in (3), začne veljati le, če mu niti Evropski parlament niti Svet ne nasprotuje v roku dveh mesecev od uradnega obvestila Evropskemu parlamentu in Svetu o tem aktu ali če pred iztekom tega roka tako Evropski parlament kot Svet obvestita Komisijo, da mu ne bosta nasprotovala. Ta rok se na pobudo Evropskega parlamenta ali Sveta podaljša za dva meseca.

Člen 24

Razveljavitev

Uredba (ES) št. 1293/2013 se razveljavi z učinkom od 1. januarja 2021.

Člen 25

Prehodne določbe

1. Ta uredba ne vpliva na nadaljevanje ali spremembo ukrepov, začelih na podlagi Uredbe (EU) št. 614/2007 Evropskega parlamenta in Sveta¹ in Uredbe (EU) št. 1293/2013, ki se še naprej uporabljata za te ukrepe do njihovega zaključka.

¹ Uredba (ES) št. 614/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. maja 2007 o finančnem instrumentu za okolje (LIFE+) (UL L 149, 9.6.2007, str. 1).

2. Finančna sredstva za program LIFE lahko krijejo tudi odhodke za tehnično in upravno pomoč, ki so potrebni za zagotovitev prehoda med programom LIFE in ukrepi, sprejetimi na podlagi Uredbe (EU) št. 614/2007 in Uredbe (ES) št. 1293/2013.
3. Po potrebi se lahko v proračun Unije po letu 2027 knjižijo odobritve za kritje odhodkov iz člena 5(5), da se omogoči upravljanje ukrepov, ki niso zaključeni do 31. decembra 2027.
4. Vrnjena sredstva iz finančnih instrumentov, vzpostavljenih z Uredbo (EU) št. 1293/2013, se lahko vložijo v finančne instrumente, vzpostavljene z Uredbo (EU) 2021/...⁺.
5. Odobritve, ki ustrezajo namenskim prejemkom iz vračil zneskov, nepravilno izplačanih na podlagi Uredbe (EU) št. 614/2007 ali (EU) št. 1293/2013, se v skladu s členom 21 finančne uredbe porabijo za financiranje programa LIFE.

⁺ UL: prosimo, vstavite v besedilo številko Uredbe iz dokumenta PE-CONS 74/20 (2020/0108 (COD)).

Člen 26

Začetek veljavnosti in uporaba

Ta uredba začne veljati na dan objave v *Uradnem listu Evropske unije*.

Ta uredba se uporablja od 1. januarja 2021.

Ta uredba je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah.

V Bruslju,

Za Evropski parlament
predsednik

Za Svet
predsednik

PRILOGA I

ORGANI, KATERIM SE NEPOVRATNA SREDSTVA LAHKO DODELIJO BREZ RAZPISA ZA ZBIRANJE PREDLOGOV

1. Mreža Evropske unije za izvajanje in uveljavljanje okoljskega prava (IMPEL);
 2. Evropska mreža tožilcev za okolje (ENPE);
 3. Forum sodnikov Evropske unije za okolje (EUFJE).
-

PRILOGA II

KAZALNIKI

1. Kazalniki izloška
 - 1.1 Število projektov, pri katerih se razvijajo, predstavljajo in promovirajo inovativne tehnike in pristopi;
 - 1.2 Število projektov, pri katerih se uporabljajo najboljše prakse v zvezi z naravo in biotsko raznovrstnostjo;
 - 1.3 Število projektov za razvoj, izvajanje, spremljanje ali izvrševanje zadevne zakonodaje in politike Unije;
 - 1.4 Število projektov, pri katerih se s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe izboljšuje upravljanje;
 - 1.5 Število projektov, vključno s strateškimi integriranimi projekti in strateškimi projekti za naravo, s katerimi se izvajajo:
 - ključni načrti ali strategije,
 - programi ukrepov za vključevanje „Narave in biotske raznovrstnosti“.

2. Kazalniki rezultatov

2.1 Neto spremembe okolja in podnebja na podlagi združevanja kazalnikov na ravni projekta, ki se določijo v razpisih za zbiranje predlogov v okviru podprogramov:

- „Narava in biotska raznovrstnost“;
- „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“, ki zajema vsaj:
 - kakovost zraka,
 - tla,
 - vodo,
 - odpadke,
 - kemikalije,
 - hrup,
 - uporabo virov in učinkovitost;
- „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“;
- „Prehod na čisto energijo“;

2.2 Skupne naložbe, ki so jih spodbudili projekti ali finančna sredstva, do katerih je bil omogočen dostop (v mio EUR);

2.3 Število organizacij, ki so vključene v projekt ali prejemajo nepovratna sredstva za poslovanje;

2.4 Delež projektov, ki so imeli spodbujevalni učinek po datumu končanja projekta.

PRILOGA III

LOGOTIP PROGRAMA LIFE

